

ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Розроблено алгоритм управління сталим розвитком регіону, дія якого спрямована на забезпечення збалансованого розвитку регіону та включає шість ключових етапів. Для досягнення мети – підвищення рівня життя населення – на базі динамічного розвитку економіки запропоновано комплекс заходів системного характеру в усіх сферах, основним інструментом якої є виважена регіональна політика. Обґрунтовано основні компоненти регіональної політики, представлені інституційною, інвестиційною, податково-бюджетною, кредитною, ціновою політикою.

Разработан алгоритм управления устойчивым развитием региона, действие которого направлено на обеспечение устойчивого развития региона и включает шесть ключевых этапов. Для достижения цели – повышения уровня жизни населения – на базе динамического развития экономики предложен комплекс мер системного характера во всех сферах, основным инструментом которой является взвешенная региональная политика. Обоснованы основные компоненты региональной политики, представлены институциональной, инвестиционной, налогово-бюджетной, кредитной, ценовой политикой.

An algorithm for management of sustainable region development was developed. It is aimed to ensure the sustainable development of the region and includes six key stages. To achieve the goal of raising living standards on the basis of the dynamic economic development systematic in all areas was proposed. It's main instrument is a balanced regional policy. The basic components of regional policy are institutional, investment, fiscal, credit, pricing policies.

Ключові слова: сталий розвиток регіону, регіональна інституційна політика, формування системи фінансових ринків та інститутів.

Забезпечення переходу України та її регіонів на сталий шлях розвитку є одним із пріоритетних завдань, що стоять перед керівництвом країни. Особливої актуальності тематика сталого розвитку набуває нині, коли світова економіка знаходиться на початку відновлення. Незважаючи на те, що витоки сучасної фінансової кризи знаходяться за кордоном, її наслідки відчула більшість населення країни, оскільки економіка країни є залежною, по-перше, від західного капіталу, а по-друге, від кон'юнктури світового ринку нафти і металів, що робить її уразливою і нестійкою. Для того щоб запобігти впливу зовнішніх негативних чинників у майбутньому або зменшити його силу, необхідно мати стабільну державну систему і модифікувати довгостроковий план розвитку як країни, так і регіонів шляхом формування і включення в нього алгоритму управління сталим розвитком.

Питанням теорії та практики сталого розвитку регіональних соціально-економічних систем присвячено науковій праці зарубіжних і вітчизняних учених. Серед українських авторів можна відзначити дослідження О.Білоруса, Л.Гриніва, С.Дорогунцова, О.Згуровського, В.Шевчука, А.Філіпенка, серед зарубіжних авторів – Р.Катеса, Е.Кларенса. Деякі науковці і прихильники сталого розвитку вважають його найбільш перспективною ідеологією ХХІ століття, яка з поглибленням наукової обґрунтованості дає можливість забезпечити збалансований розвиток суспільства.

Метою статті є розробка алгоритму управління сталим розвитком регіону, дія якого спрямована на забезпечення збалансованого розвитку регіону.

Для побудови алгоритму управління сталим розвитком регіону слід розділити процес управління на шість ключових етапів.

Початковий етап передбачає здійснення ретроспективного аналізу динаміки показників сталого розвитку, аналіз поточного стану регіону, що здійснюється шляхом розрахунку відповідних показників і порівняння їх значень з показниками регіонів України. Мета першого етапу управління сталим розвитком регіону – виявлення слабких сфер і негативних тенденцій у регіоні.

Другий етап полягає в розробці стратегії сталого розвитку регіону і у формуванні цільових настанов – визначенні цільових значень показників сталого розвитку, яких необхідно досягти протягом певного періоду часу. В основу регіональної стратегії доцільно включити принципи, закладені в ході формування концепції сталого розвитку, зафіксовану у підсумкових документах конференцій ООН у Ріо-де-Жанейро в 1992 році та Йоганнесбурзі у 2002 році [6, с.24].

У міру визначення цілей необхідно створити умови для їх досягнення. Розв'язанню цієї проблеми доцільно присвятити третій етап управління, на якому передбачається сформувані цілісну управлінську структуру управління сталим розвитком регіону. У зв'язку з цим слід використовувати досвід зарубіжних країн.

Четвертий етап алгоритму управління полягає в розробці етапів і методів реалізації регіональної політики в ключових сферах, формуванні взаємозв'язку компонентів регіональної політики з напрямками державної політики, а також у безпосередньому проведенні регіональної політики.

П'ятий етап алгоритму управління пропонується присвятити аналізу стану регіону на момент закінчення звітної періоду, протягом якого відбувалася реалізація регіональної політики, а також порівнянню початкових і поточних показників сталого розвитку.

На шостому етапі алгоритму проводиться порівняння фактичних значень з прогнозними, виявляються причини відхилень, ідентифікуються проблемні ланки системи управління. Проектним центром розробляється пакет пропозицій щодо підвищення ефективності виконання планових завдань і відбувається коректування цілей.

Стратегічною метою сталого розвитку регіонів повинно стати підвищення рівня життя населення на базі динамічного розвитку економіки, соціальної сфери, інфраструктури, науково-технічного прогресу при одночасному збереженні відтворювального потенціалу природного комплексу на користь майбутніх поколінь. Основним інструментом реалізації мети є регіональна політика та її компоненти, першою з яких є інституційна політика. Для досягнення ефективності інституційних перетворень необхідно, перш за все, створення єдиної законодавчо-правової бази на рівні регіону, яка б захищала інтереси бізнесу, суспільства, природи і кожної окремої людини.

Другий етап перетворень доцільно присвятити формуванню системи фінансових ринків та інститутів, що сприяють розширенню можливостей фінансування підприємств регіону. Ця система повинна включати мережу банківських і небанківських фінансових організацій, до яких можна віднести страхові, інвестиційні, лізингові, факторингові компанії, інвестфонди, а також

регіональні біржі, на яких на ринкових умовах формуватимуться ціни на вироблену продукцію. Основною метою другого етапу інституційних перетворень є створення сприятливих умов для ефективного розміщення і залучення грошових ресурсів усередині регіону. Водночас, варто відзначити, що будь-які інвестиції пов'язані з ризиком. Для того, щоб зростання внутрішніх і зовнішніх інвестицій не було перманентним, необхідно створити механізми, що сприяють зниженню ризиків. Цій проблемі буде присвячено третій етап інституційних перетворень. Сутність цього етапу полягає в створенні системи органів, що виконують контрольну й інформаційну функцію у фінансово-економічній сфері, причому органи повинні бути як державними, так і недержавними.

З метою диверсифікації економік регіонів і зниження частки ресурсної складової в структурі доходів необхідно стимулювати інвестиційний капітал в інші сфери, зокрема в сферу високих технологій. Вирішенню цього завдання присвячено третій етап інвестиційної політики.

Стимулюванню припливу інвестиційного капіталу в регіон сприяє лібералізація податкового законодавства. Інструментом цієї лібералізації є державна податково-бюджетна політика. Генеральна мета бюджетно-податкової політики в рамках процесу переходу регіонів на сталий шлях розвитку полягає в створенні сприятливих умов для сталого економічного зростання при одночасному забезпеченні соціальної та екологічної стабільності. Виходячи з поставлених у меті пріоритетів, податково-бюджетна політика повинна розвиватися в трьох основних напрямках: економічному, соціальному й екологічному. На думку автора, кількість напрямів доцільно розширити шляхом включення інноваційної та інфраструктурної складових [3, с.124].

Один з напрямів податково-бюджетної політики доцільно присвятити вирішенню питань, пов'язаних з розвитком інфраструктурних проєктів. На території регіонів низка інфраструктурних мереж, створюваних промисловими підприємствами для власних потреб, може бути також використана місцевим населенням. У подібних випадках оптимальний підхід – практика співфінансування проєктів з використанням коштів регіонального бюджету або практика надання субсидій цільового характеру підприємствам, що займаються будівництвом соціально значущих об'єктів інфраструктури.

Податково-бюджетна політика повинна також мати соціальну спрямованість, що має на увазі забезпечення гідного рівня життя всіх верств населення. У цьому контексті ключовим завданням є ефективне використання коштів регіонального бюджету. Для цього передбачається сформулювати перелік потенційних напрямів витрачання коштів, відсортованих за ступенем соціальної важливості. Пріоритетним правом на отримання бюджетних коштів у вигляді субсидій повинні стати системоутворюючі та містоутворюючі підприємства, що забезпечують населення робочими місцями. Особлива увага має бути приділена господарюючим суб'єктам, що наймають на роботу інвалідів. Доцільно також використовувати практику прямих адресних субсидій малозабезпеченим верствам населення. Ключове завдання на цьому етапі полягає у формуванні

часток витрат за кожним напрямом.

Крім методів податково-бюджетної політики, для забезпечення справедливого обліку економічних і соціальних інтересів мають бути використані інструменти цінової політики. Основні зусилля регіональної влади в цьому контексті повинні бути спрямовані на формування конкурентоспроможного середовища, що підвищує ефективність діяльності учасників ринку. Для цього необхідно підсилити контроль у сфері антимонопольного законодавства і забезпечити його виконання всіма учасниками ринку. Важливу роль у забезпеченні переходу регіонів і країни загалом на сталий шлях розвитку відіграє ефективна грошово-кредитна політика, ключовими завданнями якої є забезпечення безперебійного функціонування банківської системи, стабільності курсу національної валюти, а також підтримки достатнього рівня ліквідності, що стимулює ділову активність. Незважаючи на те, що основні інструменти грошово-кредитної політики знаходяться в руках Національного банку України, регіональна влада повинна докладати зусилля у сфері забезпечення стабільної роботи фінансової системи регіону.

В умовах фінансової кризи реальний сектор економіки стикнувся з серйозними бар'єрами на ринку кредитування. Незважаючи на державні вливання в банківський сектор, які були зроблені для того, щоб за допомоги фінансових організацій підприємства реального сектора економіки мали доступ до кредитних ресурсів, більша частина виділених коштів так і залишилася в банківській сфері, не принісши належного економічного ефекту і поставивши під загрозу подальший розвиток решти галузей економіки.

У міру поліпшення ситуації з ліквідністю кредитна політика регіонів повинна бути спрямована на створення механізму залучення вільних грошових коштів населення в реальний сектор економіки. Для цього необхідно розвивати регіональну систему фінансових інститутів, що пропонують доступні способи й інструменти інвестування коштів. Для локалізації ринку надання кредитів, тобто забезпечення ситуації, коли кошти населення регіонів через регіональну банківську систему йдуть на кредитування підприємств, що є податковими резидентами цих регіонів, можна створити механізм привілеїв для початкових кредиторів. Як можливий приклад привілею, може бути використана практика підвищеного відсотка по депозитах у ключовому регіональному банку, який виплачується за рахунок коштів регіонального бюджету. Таким чином, на думку автора, буде вирішено завдання стимулювання припливу коштів населення в банківську систему конкретного регіону через систему депозитів з подальшим збільшенням кредитування підприємств реального сектора економіки [5, с.87].

Для того щоб розвиток регіону мав сталий характер, важливо побудувати ефективний механізм взаємодії між керівництвом державної та регіональної влади. Важливо також забезпечити здатність оперативно усувати суперечності, які можуть виникнути в результаті рішень комітетів, що здійснюють різні напрями регіональної політики. Одним із ключових завдань у процесі управління сталим розвитком регіону є встановлення взаємодії між елементами регіональних систем, а також формування системи взаємозв'язку складових

регіональної політики.

Таким чином, відзначимо, що формування алгоритму досягнення сталого розвитку регіону є одним із ключових завдань, що стоять перед керівництвом регіонів. Цей алгоритм може працювати лише при ефективній системі управління, яка є безліччю взаємопов'язаних об'єктів і суб'єктів, використовуваних механізмів, принципів, методів і функцій управління в умовах зміни зовнішньої та внутрішньої економічної й політичної кон'юнктури.

Список використаних джерел:

1. Білорус О.Г., Мацейко Ю.М. Глобальна перспектива і сталий розвиток: Системні маркетинг. досл. – К.: МАУП, 2005. – 492 с.
2. Гринів Л.С. Екологічно збалансована економіка: проблеми теорії: Монографія. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 240 с.
3. Згуровський О.М. Дослідження переривистого характеру глобалізації в контексті суспільного розвитку та безпеки країн світу (Ч. 1) // Системні дослідження та інформаційні технології.– 2009.– №2. – С. 121–133.
4. Філіпенко А.С. Економічний розвиток сучасної цивілізації. – К.: Либідь, 2000. – 234 с.
5. Шевчук В.Я. Макроекономічні проблеми сталого розвитку. – К.: Геопринт, 2006. – 200 с.
6. Концепція переходу України до сталого розвитку [Електронний ресурс] www.mon.gov.ua/images/files/.../2012/konceptcia.doc
7. Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development // www.un.org.

УДК 332.146.2

А.М.Гуменюк, к.е.н.,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

З'ясовано, що загрози економічній безпеці обумовлені змінами зовнішніх та внутрішніх елементів середовища функціонування регіону. Запропоновані класифікаційні ознаки загроз регіону допоможуть при аналізі ймовірності, прогнозуванні та контролюванні виникнення негативних наслідків від існуючих загроз економічній безпеці, визначенні джерела небезпеки та ступеня і масштабів негативного впливу.

Выяснено, что угрозы экономической безопасности обусловлены изменениями внешних и внутренних элементов среды функционирования региона. Предложенные классификационные признаки угроз региона помогут при анализе вероятности, прогнозировании и контроле возникновения негативных последствий от существующих угроз экономической безопасности, определении источников опасности, степени и масштабов негативного влияния.

It is found out, that threat to economic security conditioned by the changes of external and internal elements of environment of functioning of region. The offered classification signs of threats of region will help at the analysis of probability, prognostication and controlling of origin of negative consequences from existent threats economic security, determination of source of danger and degree and scales of negative influence.

Ключові слова: національна економіка; економіка регіону; економічна безпека регіону; внутрішні та зовнішні загрози; деструктивні чинники впливу на економічну безпеку регіону.

Дослідження проблем зміцнення економічної безпеки держави та регіону пов'язані з розвитком теоретичних основ безпеки, окресленням основних чинників загроз, з аналізом стану економічної безпеки в умовах участі в процесах глобальної економічної інтеграції. Особлива увага акцентується на сутнісних характеристиках безпеки на основі аналізу чинників та факторів